

Torsio uteri en het gebruik van de Gyn-stick

Het met de hand terugdraaien van een slag in de baarmoeder is niet altijd gemakkelijk. Het is namelijk de bedoeling om met een krachtige slingerbeweging zowel kalf als baarmoeder terug te draaien en dat is bij elkaar toch wel zo'n 50 tot 90 kilo aan kalf en vruchtwater. Het krachtwerk kan gemakkelijk tot schouderklachten leiden. Een ontlastend apparaat, de Gyn stick, is door Veterinair Centrum Someren beproefd.

TEKST EN FOTO'S: NIELS GROOT NIBBELINK, dierenarts bij Veterinair Centrum Someren

Medio vorig jaar werd ik geconfronteerd met een klacht die veel dierenartsen actief in de landbouwhuisdieren zullen herkennen. Deze klacht was ontstaan door een overbelasting van de schouder tijdens het repeneren van een torsio uteri, een draai in de baarmoeder van een koe. Na volledig herstel van de schouderklachten bleef ik enigszins huiverig om alleen op basis van lompe kracht een torsio terug te draaien. Zijn er geen hulpmiddelen te vinden die dit zware werk kunnen verlichten? Net na mijn herstel hoorde ik van een nieuw product om de slag in de dracht te kunnen verhelpen: de Gyn-stick. Ik had er enkele filmpjes van bekeken op internet, het leek allemaal erg eenvoudig.

Torsio uteri

Een torsio uteri is de wetenschappelijke term voor een draaiing van de baarmoeder. Meestal is de baarmoeder gedraaid ter hoogte van de cervix, alhoewel ook zeer sporadisch draaiingen voorkomen op een andere plaats van de baarmoeder van de koe. Bij koeien komt de draaiing relatief weinig voor en gebeurt meestal linksom. Meestal ontstaat de torsie bij het rund in de laatste maand van de dracht. Doordat bij een draaiing de bloedvoorziening van de baarmoederwand in het gedrang komt, dreigt er zuurstoftekort voor het kalf. Deze situatie kan dus niet lang blijven duren. Veehouders die hun koeien goed in de gaten houden, zien al snel dat een geboorte stagneert. Niets doen en wachten is dan geen optie. Door vaginaal opvoelen kan een veehouder vaak al wel voelen of er iets afwijkends is. Aangeraden wordt dan onmiddellijk de dierenarts te bellen.

Dierenarts Paul van den Oord is zichtbaar tevreden met het eindresultaat. Met relatief weinig kracht werd de baarmoeder terug gedraaid en kwam het kalf gezond en wel ter wereld.

De koe was nog niet lang aan het kalven, maar de geboorte vordert niet. Door vaginaal onderzoek wordt een draai van ongeveer 200 graden tegen de klok in vastgesteld. Het kalf leeft nog.

Behandeling tot nu toe

Tot op heden bestond de behandeling uit het met de hand terugdraaien van het kalf en de baarmoeder. Dit is niet altijd even gemakkelijk, want het is de bedoeling met een krachtige slingerbeweging zowel kalf als baarmoeder terug te draaien en dat is toch wel 50 tot 90 kg aan kalf en vruchtwater. Omdat ik aanvankelijk nogal sceptisch was over de Gyn-stick als hulpmiddel, werd er met de leverancier afgesproken dat we een maand de tijd hadden om het te proberen. Beviel hij niet, dan mochten we het apparaat teruggeven. Op internet circuleren al Youtube-filmpjes met duidelijke instructies 'in vitro', waarbij diverse handelingen duidelijk worden gemaakt met behulp van een dood kalf op een tafel.

Aanvankelijk sceptisch

De Gyn-stick is een sterke, uit kunststof bestaande stok die tezamen met de touwtjes en rvs draaistaaf geleverd wordt.

Enkele dagen na levering van het apparaat werd ik gebeld door een veehouder met de bekende klacht: de koe is aan het kalven, maar het kalf ligt op zijn rug en het lijkt of ik een rand in de baarmoedermond voel. De veehouder dacht aan een 'slag in de dracht', zoals ze die bij ons in de volksmond noemen. De diagnose werd gesteld na vaginaal onderzoek. De koe was nog niet lang aan het kalven, maar het kalfproces vorderde niet vanwege een draai van ongeveer 200 graden tegen de klok in. Het kalf leefde gelukkig nog. Nadat ik de diagnose had gesteld van torsio uteri, belde ik mijn collega op. Ik wilde hem ook deelgenoot maken van het eerste gebruik van de Gyn-stick. Bij het gebruik van de Gyn-stick hebben wij tot nu toe alleen maar ervaring met de tweepersoonsmethode: de dierenarts brengt de Gyn-stick in en begeleidt die tijdens het draaien in de baarmoeder, de veehouder helpt met draaien.

Werkwijze

De dierenarts brengt twee lange verloskoorden vaginaal in, een lus wordt om de voorpoten van het kalf gelegd, juist boven de carpus. Daarna worden de uiteinden van de koorden door een gat in de voorkant van de Gyn-stick gehaald. Langzaam en met beleid wordt de Gyn-stick vervolgens opgeschoven totdat die

tegen het kalf aan ligt. Vervolgens worden de uiteinden van de koorden aan de buitezijde van de koe door een tweede gat van de Gyn-stick gebracht. Nadat de koorden zijn gefixeerd en strak zijn aangetrokken, kan de tweede persoon een draaistok aanbrengen. De dierenarts geeft duidelijke aanwijzingen welke kant opgedraaid moet worden. Ondertussen controleert de die-

renarts vaginaal de vordering tijdens het draaien. Soms moet de kop wat meegedraaid worden, maar absoluut niet met de kracht die een dierenarts normaliter moet gebruiken bij draaiing van een baarmoeder.

Eerste ervaringen

In onze praktijk hebben wij inmiddels

geconcludeerd dat het gebruik van de Gyn-stick erg eenvoudig is en in veel gevallen leidt tot een probleemloze repositie van het kalf en de baarmoeder. Wij zijn er voorstander van dat een dierenarts deze handeling uitvoert, geassisteerd door de veehouder. Diegene die namelijk de Gyn-stick hanteert, moet de nodige verloskundige ervaring hebben. Enige voorzichtigheid is

noodzakelijk om vagina- en baarmoederperforatie door de Gyn-stick te voorkomen tijdens het inbrengen en draaien. De ervaring die wij als praktiserend dierenarts ondertussen hebben met de Gyn-stick, leert dat niet alle torsio's terug te draaien zijn. Zo was het onmogelijk om een torsio van een tweelingdracht te reponeren en waren wij genoodzaakt alsnog een keizer-

sneede uit te voeren. Als terugdraaien met de Gyn-stick niet lukt, passen wij meteen een keizersneede toe. Dit voorkomt overbelasting van armen en schouders van de dierenarts. §

2

Nadat de diagnose 'torsio uteri' is gesteld, haalt dierenarts Paul van den Oord de Gyn-stick voor de eerste keer uit de verpakking.

3

De dierenarts brengt verloskoorden in, een lus wordt om de voorpotjes van het kalf gelegd.

4

Langzaam en met beleid wordt de Gyn-stick opgeschoven, tot deze tegen het kalf aan ligt.

5

Nadat de koorden zijn gefixeerd en strak aangetrokken, kan de tweede persoon (in dit geval de veehouder) de draaistok aanbrengen.

6

De dierenarts geeft duidelijk aan welke kant opgedraaid moet worden. Hij controleert inwendig de vorderingen.

7

Het draaien is klaar. De Gyn-stick wordt verwijderd.

8

De koe kan nu op de gebruikelijke wijze worden verlost, mits zij goed is ontsloten. Anders dient men eerst te wachten of de koe handmatig op te rekken alvorens gestart kan worden met de verlossing.

9

Het eerste gebruik van de Gyn-stick verloopt succesvol. Met veel minder 'lompe kracht' dan we gewend waren, wordt de torsio teruggedraaid.